

DOI 10.36074/logos-15.11.2024.080

ІСТОРІЯ ХОРЕОГРАФІЧНОГО МИСТЕЦТВА ЗАКАРПАТТЯ

Грабовська Анастасія Юріївна¹, Очич Ольга Віталіївна²
Вишнякова Антоніна-Марія Олександрівна³
Науковий керівник: Плахотнюк Олександр Анатолійович⁴

1. здобувачка 2 курсу другого(магістерського) рівня кафедри режисури та хореографії
Львівський національний університет імені Івана Франка, УКРАЇНА

2. асистент кафедри режисури та хореографії факультету культури та мистецтв
Львівський національний університет імені Івана Франка, УКРАЇНА
ORCID ID: 0009-0006-1802-4045

3. асистент кафедри режисури та хореографії факультету культури та мистецтв
Львівський національний університет імені Івана Франка, УКРАЇНА
ORCID ID: 0009-0009-5655-4241

4. кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри режисури та хореографії
Львівський національний університет імені Івана Франка, УКРАЇНА
ORCID ID: 0000-0003-4130-8653

Анотація. На основі досліджень видатних науковців описано процес розвитку танцювальної культури в унікальному регіоні України Закарпатті, де переплелися традиції української, угорської, румунської, словацької та інших культур. Дослідження зосереджується на аналізі фольклорних традицій, впливу народних звичаїв на формування танцювальних форм, а також на становленні професійних колективів і шкіл хореографії, які активно розвивалися в ХХ столітті. Аналізуються роль культурних діячів і митців, які сприяли становленню хореографічних колективів, фестивалів і шкіл, а також популяризації закарпатських танців в Україні та за її межами.

Постановка проблеми: Закарпаття є регіоном з багатокультурною спадщиною, де хореографічне мистецтво розвивалося під впливом різних етнічних і культурних груп, зокрема українців, угорців, румунів, словаків та інших народів. Проте, незважаючи на значний культурний потенціал, розвиток і становлення закарпатської танцювальної культури недостатньо висвітлені в наукових дослідженнях, що ускладнює повне розуміння впливу локальних

SEZIONE 29.
CULTURA E ARTE

традицій та соціально-історичних умов на формування унікального танцювального стилю. Дослідження цієї теми дозволить виявити, яким чином закарпатське хореографічне мистецтво адаптувалося та розвивалося, зберігаючи ідентичність, а також з'ясувати, які культурні діячі та митці найбільше вплинули на його формування і розвиток.

Метою статті є дослідити процес становлення і розвитку хореографічного мистецтва на Закарпатті, зокрема вивчити вплив різних етнічних і культурних традицій на формування унікального танцювального стилю регіону. *Завданням* є дослідити історичні та культурні чинники, що вплинули на розвиток хореографічного мистецтва Закарпаття, а також проаналізувати роль фольклорних традицій у формуванні регіонального танцювального стилю.

Аналіз досліджень. Дану тему досліджували видатні науковці, фольклористи. З них можна виділити праці таких особистостей: А. Тимчула [5, 6], В. Шухевич [8], В. Ленік [2] та ін.

Виклад основного матеріалу: Становленню хореографічного мистецтва в Закарпатті передувало багато різноманітних історичних і культурних подій, які вплинули на розвиток цього регіону. Історія танців на Закарпатті охоплює великий період часу і відображає багатство культурних впливів, що діяли на цей регіон. Танці на Закарпатті є не лише розважальним елементом, а й важливою частиною культурного спадку, яка передається з покоління в покоління. Мистецтвознавець-хореолог О. Плахотнюк, зазначає: «Нове прочитання народного (фольклорного) танцю вбачається у формуванні національного модусу буття в культурно-мистецькому просторі сучасності» [3, с. 4], підтверджуючи думку про важливість знання історії танцю рідного краю.

Перші згадки про танці на Закарпатті можна віднести до стародавніх часів, коли місцеві жителі використовували рухи танцю для вираження радості, смутку, поклоніння та інших почуттів [5, с. 6]. З часом традиційні танці стали не тільки складовою частиною релігійних та обрядових обрядів, але й важливим аспектом соціального життя. Етнографічний контекст регіону, який був перехресною точкою різних культурних та етнічних впливів, сприяв розвитку різноманітних танцювальних традицій.

У різних частинах Закарпаття сформувалися свої власні стилі та типи танців, які відображають місцеві традиції, етнічність та історію. Наприклад, гуцули відомі своїми енергійними танцями, які часто супроводжуються ритмічною музикою та гучними викликами. Бойки славляться своїми танцями з характерними трикутними формаціями, які символізують гори та навколишню природу. У XIX–XX ст., з появою нових впливів і культурної взаємодії з іншими народами, традиційні танці Закарпаття почали змінюватися [6, с. 243].

Танці відображали етнічні та культурні особливості місцевих груп населення, таких як угорці, румуни, словаки, русини та українці. Кожна етнічна група мала свої власні традиційні танці, які відображали їхні звичаї, віру та історію.

Багато збитків Закарпаття потерпіло після Першої світової війни. на території Закарпаття постійно велися бої між російськими та угорськими військами [4]. Тому і політична ситуація в регіону була дуже загострена. Саме тому, що Закарпаття входило у склад Австро-Угорської імперії і на його території тоді був введений військовий стан. Були змушені ввести карткову систему на продукти харчування, усі промислові заклади працювали на потреби війни. Складніше було селянам, через те, що їх масово забирали на війну, нікому було обробляти землі. До того ж, військова адміністрація постійно робила реквізиції селянського майна на користь австро-угорської армії [8, с. 81].

В той час коли угорці правили на Закарпатті виникли чисельні політичні, економічні та соціальні проблеми. Все це ставило життя селян в тяжке становище. Вони змушені були зіткнутися з відсутністю не лише достатнього харчування, але й недоліком одягу, палива та засобів особистої гігієни, що призвело до розповсюдження захворювань і епідемій. Низький соціальний статус селян та їхнє безправ'я змусили їх активізуватися та боротися за свої права перед угорською владою. Під впливом революційних подій на Закарпатті наростала національна свідомість, що стимулювала мешканців регіону прагнути приєднатися до України. Протягом воєнних років масове поширення інформації про події в Україні, участь місцевих жителів у військових операціях та їх повернення в обліковій одежі, активно пропагувалося через засоби масової інформації. Це сприяло розповсюдженню інформації про боротьбу українського народу за створення власної держави. Внаслідок цього у суспільному русі Закарпаття зростали прозахідні орієнтації.

Саме на початку 1918 р. в Закарпатському регіоні, розпочався рух за включення краю до складу України. По всьому Закарпаттю виникали Народні Ради, які приймали рішення про приєднання краю до України. Однак, треба зазначити, що Україна в той час знаходилася в скрутному становищі, тому не могла скористатися цим волевиявленням населення Закарпаття [7, с. 378–388].

В результаті багатьох перемовин закарпатці вирішили приєднатися, до Чехословаччини. Саме Тому лідери Закарпаття почали перемовини з представниками Чехословачії (Е. Бенешем, Т. Масариком, М Р. Штефаніком), а також вести мову про статус Закарпаття в майбутній Чехословаччині. інтереси закарпатців у Чехословаччині представляла «Американська Народна Рада Угро-русинів», її очолював Г. Жаткович [7, с. 378–388].

SEZIONE 29.
CULTURA E ARTE

У контексті інтеграції Закарпаття до складу Чехословаччини у період між 20-м і 30-м рр. ХХ ст. відбувалися значні зміни у суспільному, культурному та мистецькому житті регіону. Приєднання до нової країни відкрило широкі можливості для розвитку музичного та хореографічного мистецтва, що знайшло втілення у формуванні нової генерації творчої інтелігенції та активному розвитку культурного середовища [2, с. 220–282].

Однією з ключових тенденцій стало зміцнення ролі музики та хореографії у суспільному житті. Мистецтво стало невід'ємною складовою частиною культурного діалогу, а нові форми мистецького вираження відобразилися у структурі суспільних ініціатив і спілкування. З'явилися музичні та культурно-мистецькі товариства, що забезпечували підтримку та стимулювали творчу активність митців і талановитих особистостей.

Регіональним особливостям народної хореографії Закарпатського краю, не має місця майже в жодній дослідницькій роботі середини ХХ ст., які були присвячені мистецтву української хореографії. В цей час свою діяльність в тернах краю розпочали такі відомі балетмейстери як В. Ангаров, М. Ромадов, І. Попович, К. Балог. Видатні постаті були керівниками Заслуженого академічного закарпатського народного хору. Ними зроблений вагомий внесок у професійне мистецтво хореографії Закарпаття [1]. В подальшому хореографічне мистецтво Закарпаття розвивалось все стрімкіше й стрімкіше, завойовуючи увагу всіх митців у сфері хореографії.

Висновок: Звичаї та традиції Закарпаття вплинули на формування танцювальних обрядів і стилів унікальним чином. Танці на Закарпатті часто виконуються в колективі, де учасники формують різноманітні розташування та фігури, що відображають взаємодію та співпрацю між членами спільноти. Крім того, на Закарпатті танці не лише виступають як засіб вираження культурних та релігійних традицій, але і виконують роль способу спілкування та розваги для молоді та дорослих. Вони часто супроводжуються веселими заходами, святами та розважальними подіями, що сприяють підтримці та збереженню культурної спадщини регіону. Необхідно також зазначити вплив сучасних тенденцій на розвиток танців на Закарпатті. Сьогодні молодь активно залучається до танцювальних колективів, шкіл та конкурсів, де вони можуть вивчати традиційні та сучасні стилі танців, спілкуватися та демонструвати свої навички.

Отже, історія розвитку хореографії на Закарпатті почалась з заснування театрального мистецтва, в якому використовувалась хореографія регіону, продовжилась та розвинулась із зародження Заслуженого академічного закарпатського народного хору й стрімко розвивається до сьогоднішнього дня. Загалом, танці на Закарпатті відображають багату культурну спадщину

регіону, їх розвиток і збереження відіграють важливу роль у підтримці та розширенні культурного розмаїття цієї унікальної землі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- [1] Балог К. Танці Закарпаття. Ужгород: Госпрозрахунковий ред.-вид. відділ комітету інформації, 1998. 160 с.
- [2] Леник В. Українці на чужині або репортажі з далеких доріг. Львів: Червона калина, 1994. 335 с.
- [3] Плахотнюк О. Етносвітогляд фольклорного танцю в мистецькому просторі сучасності. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський зб. наук. праць*. Дрогобич, 2021. Вип. 35. Том 5. С. 4–8. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/35-5-1>
- [4] Розвиток драматургії та театрального мистецтва на Закарпатті в другій половині XIX–XX ст. URL: <https://studfile.net/preview/5538052/page:9/>
- [5] Тимчула А. Народне хореографічне мистецтво українців Закарпаття другої половини XX – початку XXI ст. : дис. на здоб. наук. ступ. канд. мист-ва: 26.00.01. Київ, 2021. 197 с.
- [6] Тимчула А. Специфіка танцювальної лексики українців Закарпаття. *Актуальні проблеми історії теорії та практики художньої культури*. Київ: Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв. 2018, Вип. № 41 С. 241–250. URL: <https://www.cceol.com/search/viewpdf?id=835116>
- [7] Українська культура: історія та сучасність : навч. посіб. / за ред. С. Черепанової. Львів : Світ, 1994. 456 с.
- [8] Шухевич В. Гуцульщина. Верховина : Гуцульщина, 1999. Ч. 3. 272 с.

